

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ილია ვეკუას სახელობის გამოყენებითი მათემატიკის ინსტიტუტი

„ლოგიკისა და ენის გაერთიანებული ქართული ჯგუფისა“ და
„ქართული ენის, ლოგიკისა და გამომთვლელის ახალგაზრდული ჯგუფის“
სამეცნიერო-საგანმანათლებლო ჟურნალი „ქართული ენა და ლოგიკა“

ggl_pkhakadze@caucasus.net

უნივერსიტეტის ქ. N2

ISSN 1512 – 2840

2006 - 2007

სპეციალური გამოცემა

N3, N4, N5, N6 - I ნაწილი

ქართული ენა და ლოგიკა

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
სახელმწიფო მიზნობრივი პროგრამა „კომპიუტერის სრული
პროგრამულ-მომსახურეობითი მოქცევა ბუნებრივ ქართულ ენობრივ გარემოში“

სარჩევი

1. კ. ფხაკაძე	
ზუსტ და საბუნებისმეტყველო მეცნიერებათა ფაკულტეტის მათემატიკის ინსტიტუტში „მათემატიკური ლინგვისტიკის“ სწავლების კონცეფცია	5
სარჩევი	
1. საქართველოში „მათემატიკური ლინგვისტიკის“ სპეციალობის ფორმირების აუცილებლობის განმაპირობებელი მიზნებისა და მიზეზების შესახებ	6
2. ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ზუსტი და საბუნებისმეტყველო მეცნიერებათა ფაკულტეტის მათემატიკის ინსტიტუტში `მათემატიკური ლინგვისტიკის` სპეციალობით სწავლების ორგანიზების შესახებ:	10
2.1. `მათემატიკური ლინგვისტიკის` სპეციალობით საუნივერსიტეტო საბაკალავრო სწავლების ორგანიზების შესახებ	12
2.2. `მათემატიკური ლინგვისტიკის` სპეციალობით საუნივერსიტეტო სამაგისტრო სწავლების ორგანიზების შესახებ	13
2.3. `მათემატიკური ლინგვისტიკის` სპეციალობით საუნივერსიტეტო სადოქტორო სწავლების ორგანიზების შესახებ	14
3. მათემატიკური ლინგვისტიკის მიმართულებით საწარმოებელი მათემატიკური და ბუნებრივი ენების ზოგადი ლოგიკური საფუძვლების საბაკალავრო კურსი	20
4. მათემატიკური ლინგვისტიკის მოდულის პროგრამული განაწერი	24
4.1. მოდულის საკვლევი თემატიკა და ზოგადი პროგრამული განაწერი	24
4.2. მათემატიკური და ბუნებრივი ენების ლოგიკისა და ქართული ენის ლოგიკის სასაფუძვლო საკითხების სამოდულო კურსის პროგრამული განაწერი _ სილაბუსი #1	29
4.3. ქართული ენის თანამედროვე ლოგიკური გრამატიკის სასაფუძვლო კურსის პროგრამული განაწერი _ სილაბუსი #2	31
4.4 ბუნებრივი ენები როგორც ფორმალური ენები, ანუ მონტეგიუს გრამატიკული მიდგომების სასაფუძვლო კურსის პროგრამული განაწერი _ სილაბუსი #3	33
4.5 მათემატიკური ლინგვისტიკის ზოგადი მათემატიკური საფუძვლების სამოდულო კურსის პროგრამული განაწერი _ სილაბუსი #4	35
4.6 მეტყველების ამოცნობის ზოგადი ენათმეცნიერული საფუძვლების და თანამედროვე მათემატიკური მეთოდების სამოდულო კურსის პროგრამული განაწერი _ სილაბუსი #5	36
4.7 ენების, გრამატიკების და ავტომატიკების, ანუ ჩომსკის გრამატიკული მიდგომების სასაფუძვლო საკითხების სამოდულო კურსის პროგრამული განაწერი _ სილაბუსი #6	37
4.8 ენის მოდელირებისა და ლინგვისტურ მონაცემთა ციფრული დამუშავების თეორიული და პრაქტიკული კურსის პროგრამული განაწერი _ სილაბუსი #7	39
4.9 ქართული ენის თანამედროვე ლოგიკური გრამატიკის გაღრმავებული სამოდულო კურსის პროგრამული განაწერი _ სილაბუსი #8	41
4.10 ბუნებრივი ენები როგორც ფორმალური ენები, ანუ მონტეგიუს გრამატიკული მიდგომების გაღრმავებული სამოდულო კურსის პროგრამული განაწერი _ სილაბუსი #9	43
3. კ. ფხაკაძე	
ბუნებრივი ენების ლოგიკისა და მათემატიკური ლინგვისტიკის რეფორმით ბლოკირებული საუნივერსიტეტო სწავლებათა აღდგენის აუცილებლობის შესახებ	45

4. კ. ფხაკაძე, კ. გაბუნია, გ. ჩიჩუა

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
სახელმწიფო მიზნობრივი პროგრამის -
კომპიუტერის სრული პროგრამულ-მომსახურებითი
მოქცევა ბუნებრივ ქართულ ენობრივ გარემოში –

საგრანტო ქვეპროგრამა

ქართული ენის ლოგიკური გრამატიკის საფუძვლები
და
მისი მეთოდოლოგიური და ტექნოლოგიური გამოყენებანი

54

5. კ. ფხაკაძე

ქართული ენის უფლებების დაცვისათვის
ანუ
„სააპელაციო“ განაცხადი საკონკურსო პროექტზე

83

6. კ. ფხაკაძე, კ. გაბუნია, გ. ჩიჩუა

ქართული ენის მათემატიკური თეორიის შემუშავებისა და ქართული
მათემატიკური ლინგვისტური სკოლის გადაუდებელი ფორმირების
აუცილებლობის შესახებ
ანუ,
მოხსენება წაკითხული განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს მიერ
ქართული ენის დღისადმი მიძღვნილ 2007 წლის კონფერენციაზე
„ქართული სალიტერატურო ენის საკითხები“

113

7. კ. ფხაკაძე

ცისფერი მთები ანუ, იმის შესახებ, თუ როგორ განიხილეს მიზნობრივი
პროგრამა, ამ მიზნობრივი პროგრამის უნახავად!
ანუ,
კვლავ ქართული ენის უფლებების დასაცავად

111

8. ს. მასხარაშვილი, ნ. ლაბაძე, ლ. აბზიანიძე, ნ. ვახანია, ნ. ფხაკაძე, ბ. ჩიქვინიძე

ქართული ენის, ლოგიკისა და გამომთვლელის ახალგაზრდული ჯგუფის
მიზნების, ამოცანებისა და ამეტაპობრივი სამოქმედო გეგმის
მოკლე საპროგრამო განაწერი

175

“ქართული ენის, ლოგიკისა და გამომთვლელის ახალგაზრდული ჯგუფის”
მიზნების, ამოცანებისა და ამ ეტაპობრივი სამოქმედო გეგმის მოკლე
საპროგრამო განაწერი

„ქართული ენის, ლოგიკისა და გამომთვლელის ახალგაზრდული ჯგუფი“ –
ს. მასხარაშვილი, ნ. ლაბაძე, ლ. აბზიანიძე, ნ. ვახანია, ნ. ფხაკაძე, ბ. ჩიქვინიძე
2007 წელი, 14 აპრილი

„ლოგიკისა და ენის გაერთიანებულ ქართულ ჯგუფთან“ არსებული „ქართული ენის, ლოგიკისა და გამომთვლელის ახალგაზრდული ჯგუფის“ ძირითადი მიზნები და ამოცანები ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის მიზნობრივი პროგრამის „კომპიუტერის სრული პროგრამულ-მომსახურებითი მოქცევა ბუნებრივ ქართულ ენობრივ გარემოში“ სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობების მქონე მიზნებისა და ამოცანების შესაბამისად ისაზღვრება.

ჯგუფი კარგად იცნობს მათემატიკური ლოგიკის, მათემატიკური ლინგვისტიკისა და ხელოვნური ინტელექტის პრობლემატიკის ფარგლებში ბუნებრივენობრივი ინტელექტუალური მანქანების კონსტრუირებისთვის მიმდინარე სამეცნიერო, სამეცნიერო-ტექნოლოგიური და ტექნოლოგიური პროცესების ისტორიას, აქ დღეს არსებულ ვითარებასა და სამომავლო პერსპექტივებს. აქედან გამომდინარე: ჯგუფი იზიარებს და მხარს უჭერს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროში ზემოაღნიშნული პროგრამისადმი იმ უკვე გამოკვეთილ თვალსაზრისს, რომ „პროექტით მოხაზული მიმართულებით კვლევების არგანვითარების შემთხვევაში ქართულ ენას დეკულტურიზაციის საშიშროება ემუქრება“. ამასთან, დღეს მსოფლიოში ინტელექტუალური მანქანების კონსტრუირების სულ უფრო მზარდი ტემპებით მიმდინარე პროცესებისა და ამ სფეროში ჩვენი მრავალწლიანი ჩამორჩენების გათვალისწინებით ზემოაღნიშნული კვლევების გაფართოებას ქართული ენის სრულმასშტაბიანი ტექნოლოგიზების მიზნებამდე და ამ მიზნების მიმართულებით საწარმოებელი ერთიანი ქართული მოძრაობის სახელმწიფოებრივ ორგანიზებას „ქართული ენის, ლოგიკისა და გამომთვლელის ახალგაზრდული ჯგუფი“ გადაუდებელ აუცილებლობად მიიჩნევს.

ჩვენთვის სრულიად ნათელია, რომ ქართულენობრივი ინტელექტუალური მანქანის, ანუ ქართულ წერით და ზეპირ ენებში თავისუფლად ურთიერთობადი და აზროვნებითი და მთარგმნელობითი უნარებით სრულყოფილად აღჭურვილი მანქანის კონსტრუირება სპონტანური, ანუ სახელმწიფოებრივად არაორგანიზებული - არაოპტიმალურად და არამიზნობრივად მიმდინარე პროცესებით სრულიად არაპერსპექტიულია. არადა, ნათელია ისიც, რომ ასეთი მანქანის ვერ კონსტრუირების შემთხვევაში, ახლო მომავალში, ქართული ენა სასწავლო, სამეცნიერო, საზოგადოებრივი და სახელმწიფოებრივი თვალსაზრისებით ფუნქცია დაკარგულ ენათა რიგში მოექცევა.

„ქართული ენის, ლოგიკისა და გამომთვლელის ახალგაზრდული ჯგუფის“ ძირითადი მიზანი საკითხებისადმი ზემოგაშუქებული დამოკიდებულებებით არის განპირობებული და იგი სრულ თანმთხვევაშია „ლოგიკისა და ენის გაერთიანებული ქართული ჯგუფის“ ძირითად მიზანთან. კერძოდ, „ქართული ენის, ლოგიკისა და გამომთვლელის

ახალგაზრდული ჯგუფის“ მიზანი არის ბუნებრივენობრივი ინტელექტუალური მანქანების სამომავლოდ უკვე დაგეგმილ ეპოქაში ქართული ენის კულტურული ფუნქციების შენარჩუნება და სხვა ტექნოლოგიზებულ ენათა შორის ქართული ენის თანასწორი, ანუ არადაკნინებული არსებობის უზრუნველყოფა.

ამასთან, „ქართული ენის, ლოგიკისა და გამომთვლელის ახალგაზრდული ჯგუფი“ მიიჩნევს, რომ ქართული ინტელექტუალური მანქანის კონსტრუირება აუცილებლობის წესით ითხოვს ქართული მათემატიკური ლინგვისტური სკოლის გადაუდებელ ფორმირებასა და ქართული წერითი, ზეპირი და აზრითი ენების მათემატიკური თეორიების შემუშავების მიზნით საქართველოში უკვე დაწყებული პროცესების არა ბლოკირებას, არამედ, პირიქით, ამ პროცესების შემდგომ სახელმწიფოებრივად ორგანიზებულ - მიზნობრივ გაღრმავებასა და გაფართოებას.

ამდენად, 2006 წლის რეფორმით თსუ საბუნებისმეტყველო ფაკულტეტზე მათემატიკური და ბუნებრივი ენების ლოგიკისა და მათემატიკური ლინგვისტიკის მიმართულებით უკვე დაფუძნებული სწავლებების ბლოკირება და, შესაბამისად, საბუნებისმეტყველო ფაკულტეტის ამ უმნიშვნელოვანესი კულტურული დატვირთვების მქონე სამეცნიერო მიმართულებების გარეშე დატოვება იყო საუნივერსიტეტო კონკურსის ის შეცდომითი გადაწყვეტილება, რისი გადაუდებელი გამოსწორებაც „ქართული ენის, ლოგიკისა და გამომთვლელის ახალგაზრდული ჯგუფის“ ამ ეტაპობრივ მიზნებშია.

ჯგუფს იმედი აქვს, რომ უნივერსიტეტის რექტორი, უნივერსიტეტის აკადემიური საბჭო და საბუნებისმეტყველო ფაკულტეტის სამეცნიერო საბჭო მხარს დაუჭერს ფაკულტეტის მათემატიკის ინსტიტუტში ბუნებრივი ენების ლოგიკისა და მათემატიკური ლინგვისტიკის მიმართულებით აუცილებლად საწარმოებელ სწავლებათა აღდგენასა და მათ შემდგომ მიზნობრივ გაღრმავებას. მით უფრო, რომ ინსტიტუტის 2007 წლის 9 იანვრის სამეცნიერო საბჭომ ზოგადად განიხილა რა ეს საკითხი ცალსახად დაუჭირა მხარი ქართული მათემატიკური ლინგვისტური სკოლის გადაუდებელი ფორმირების აუცილებლობას. მიუხედავად ამისა, ჯგუფი, გამომდინარე მიზანთა განსაკუთრებული მნიშვნელობებიდან, ვერ აძლევს თავს უფლებას იყოს პროცესთა მხოლოდ პასიური მონაწილე.

„ქართული ენის, ლოგიკისა და გამომთვლელის ახალგაზრდული ჯგუფის“ პირველ ეტაპობრივი სამოქმედო გეგმების მოკლე პროგრამული განაწერი:

1. სტუდენტური და არამარტო სტუდენტური საზოგადოების ინფორმირება დღეს მსოფლიოში მათემატიკური ლოგიკის, თანამედროვე მათემატიკური ლინგვისტიკისა და ხელოვნური ინტელექტის ამოცანის ფარგლებში ბუნებრივენობრივი ინტელექტუალური მანქანების კონსტრუირების მიზნით მიმდინარე იმ კვლევების შესახებ, რომელთა გაუთვალისწინებლობა ქართულ ენასა და ქართულენობრივ საზოგადოებას სრული დეკულტურიზაციით ემუქრება.

2. სტუდენტური და არამარტო სტუდენტური საზოგადოების ინფორმირება თსუ მიზნობრივი პროგრამის „კომპიუტერის სრული პროგრამულ მომსახურებითი მოქცევა ბუნებრივ ქართულ ენობრივი გარემოში“ ფარგლებში ქართული წერითი, ზეპირი და აზრითი ენების სრული მათემატიკური თეორიის შემუშავების და ქართულენობრივი

ინტელექტუალური მანქანის კონსტრუირების უმნიშვნელოვანესი კულტურული დატვირთვების მქონე მიზნების შესახებ.

3. ქართული ენის და ქართული ენის ლოგიკისა და ქართული მეტყველების სრული მათემატიკური თეორიების შემუშავების და ქართული მათემატიკური ლინგვისტური სკოლის გადაუდებელი ფორმირების მიზნების უკვე გამოკვეთილი განსაკუთრებული ზოგადქართული კულტურული მნიშვნელობებიდან გამომდინარე თსუ საბუნებისმეტყველო ფაკულტეტზე „მათემატიკური და ბუნებრივი ენების ლოგიკისა და მათემატიკური ლინგვისტიკის“ სამაგისტრო პროგრამის ჩამოყალიბების აუცილებლობის დასაბუთება.

4. თავისუფლად ურთიერთობადი და სრულყოფილი აზროვნებითი და მთარგმნელობითი უნარებით აღჭურვილი ქართული კომპიუტერული სისტემის კონსტრუირების უკვე დასაბუთებული ზოგადქართული კულტურული მნიშვნელობებიდან გამომდინარე ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში „ქართული ენის, ლოგიკისა და გამომთვლელის“ სპეციალური სახელმწიფო ინსტიტუტის ჩამოყალიბების აუცილებლობის დასაბუთება.

კიდევ ერთხელ შევნიშნავთ, რომ ქართული ენის სრული მათემატიკური და მანქანური დაფუძნების უმნიშვნელოვანესი მიზნების ვერ განხორციელების, ანუ ქართული ინტელექტუალური მანქანის ვერ კონსტრუირების შემთხვევაში, ცხადია, რომ მომავალი თაობები თანდათან უფრო იშვიათად ისარგებლებენ ქართული ენით, რადგან იმ ინტელექტუალურ მანქანებთან, რომელთანაც მათ ყოველდღიური მჭიდრო და ინტენსიური ურთიერთობები ექნებათ, ისინი ქართულად ვერ გაისაუბრებენ. შესაბამისად, ასეთი მანქანების უკვე კარს მომდგარ ეპოქაში ქართული საზოგადოების დიდი ნაწილი იძულებული იქნება ამ მანქანებთან საურთიერთობოდ ისარგებლონ არა ქართულით, არამედ სხვა რომელიმე არაქართული ენით. ეს, ცხადია, ბევრად უფრო მძიმე დარტყმა იქნება ქართული საზოგადოების ენობრივ მთლიანობაზე და ქართველი ერის კულტურულ თვითმყოფადობაზე, ვიდრე ეს იყო XVIII-XX საუკუნეების ძირითადად მხოლოდ პოლიტიკური მიზეზებით განპირობებული გარეენობრივი კულტურული ექსპანსიები, რადგან ამ შემთხვევაში ქართული ენის სხვა ენით ჩანაცვლება განპირობებული იქნება არა საზოგადოების ერთი ნაწილის არასწორი კულტურული და პოლიტიკური ორიენტაციებით, არამედ იმ ობიექტურად არსებული მიზეზით, რასაც ჩვენ მოკლედ, და ვფიქრობთ გასაგებადაც, ქართული ენისა და აზროვნების ტექნოლოგიზებული ანბანის არარსებობას ვუწოდებთ. - ჩვენთვის სრულად ნათელია, რომ თუ ვერ შევძლებთ ქართული ენისა და აზროვნების სრულმასშტაბიან ტექნოლოგიზებას, მაშინ სწორი კულტურული ორიენტაციის შემთხვევაშიც კი, არანაირი არჩევანი იმისა, რომ ქართულენობრივი საზოგადოების სახით განვითარდეთ, არ გვექნება!